

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

8. MAI 2019

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 30. april. Møtet finner sted 8. mai. Fra regjeringen møter utenriksminister Ine Eriksen Søreide og helseminister Bent Høie. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenstående bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen og andre aktuelle EU/EØS-saker.

Helseminister Høie vil redegjøre for:

- Aktuelle EØS-saker på helse- og omsorgsdepartementets område, herunder det nye regelverket for legemidler til dyr

Utenriksminister Eriksen Søreide vil redegjøre for:

- Brexit
- Ny ledelse i EUs institusjoner
- Indre grensekontroll

Rettsakter:

- Solidaritetskorpset
- Havneforordningen

Helseminister Høie vil redegjøre for:

Helseministeren har varslet at han på møtet 8. mai vil orientere om aktuelle EØS-saker på helse- og omsorgsdepartementets område, herunder det nye regelverket for legemidler til dyr.

Representanten Ruth Grung (Ap, næringskomiteen) har ved tidligere anledninger i Europautvalget etterspurt en orientering om status i arbeidet med å beholde forskrivningsretten til fiskehelsebiologer. Leder for Europautvalget har som konsekvens bedt regjeringen om å redegjøre for denne saken på møtet i Europautvalget 8. mai. Vi begynner derfor her med en kort beskrivelse av denne saken. Så følger vi opp med andre saker på helseområdet som er dekket i regjeringens EØS-arbeidsprogram for 2019. Vi ser også på utviklingen siden forrige gang helseministeren stilte i Europautvalget (februar 2015).

Legemidler til dyr (forskrivningsretten til fiskehelsebiologer)

[Veterinærlegemiddelforordningen](#) ble formelt vedtatt i EU 11. desember 2018, og erstatter veterinærlegemiddeldirektivet (2001/82/EF) og bestemmelser i legemiddelovervåkingsforordningen (2004/726/EF) som gjelder legemidler til dyr. Formålet med forordningen er å øke tilgjengeligheten av veterinærlegemidler, redusere administrative byrder for industrien, og stimulere til konkurranseevne og innovasjon, samt styrke EUs arbeid med å bekjempe antimikrobiell resistens. Ifølge regjeringens [EØS-notat](#), oppdatert 19. februar, antas det at forordningen vil medføre noen økonomiske og administrative konsekvenser for Legemiddelverket, Mattilsynet og aktørene. Deler av notatet er unntatt offentlighet. Veterinærlegemiddelforordningen ble også omtalt i [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 4. februar 2015](#), hvor blant annet sentralisert godkjenningsprosedyre for legemidler og Kommisjonens nye myndighet til å kontrollere medlemslandenes inspeksjonssystem var blant temaene.

Forordningen er en del av EUs oppfølging av handlingsplanen om antimikrobiell resistens (AMR), som ble lagt fram av EU-kommisjonen i juni 2017. Et av virkemidlene i forordningen for å redusere bruk av antibiotika til dyr, er å begrense forskrivningsretten til kun å gjelde veterinærer. Dette innebærer utfordringer for den norske særordningen hvor både fiskehelsebiologer og veterinærer i dag har en slik forskrivningsrett. I [artikkel 105 i den vedtatte forordningen](#) står det at medlemsland kan: «...give tilladelse til, at en dyrlægerecept må udstedes af en professionel, der ikke er dyrlæge, som har beføjelse hertil i overensstemmelse med gældende national ret på tidspunktet for denne forordnings ikrafttræden. Sådanne recepter er kun gyldige i den pågældende medlemsstat og må ikke omfatte recepter på antimikrobielle lægemidler og andre veterinærlægemidler, der forudsætter en diagnose foretaget af en dyrlæge».

Fiskeriminister Harald T. Nesvik [uttalte til Kyst.no 24. oktober 2018](#) at det har vært vanskelig å få gjennomslag i EU for et slikt særnorskt unntak, men at Norge har klart å sørge for at fiskehelsebiologene fortsatt kan skrive ut resepter, med unntak for antibiotika: «Når det er sagt, så har Norge en svært begrenset bruk av antibiotika til fisk. Vi er trygge på at fiskehelsen fortsatt blir godt ivaretatt selv om det kun vil være veterinærer som kan skrive ut antibiotika-resepter fremover.»

Fiskehelsebiologers forskrivningsrett ble diskutert på et [møte 12. desember 2018](#) mellom berørte departement og interessenter. I pressemeldingen fra departementene ble det presisert at regjeringen fortsatt har som et mål å videreføre full forskrivningsrett for fiskehelsebiologer: «Arbeidet opp mot EU vil ta tid, iallfall et år. Det nye regelverket vil ikke tre i kraft før om tre år i EU og det tas sikte på at det får anvendelse fra samme tidspunkt i Norge.»

«Hvordan den nye avtalen innarbeides i EØS-avtalen blir helt avgjørende for om utdanningen kan fortsette i sin nåværende form. Det vil kunne få store konsekvenser for profesjonsrettet kunnskapsutvikling innen fiskehelsefeltet, og ikke minst for næringens økende behov for kompetanse innenfor fiskehelsetjenester. Med et pennestrøk kan EU i prinsippet bestemme at over 20 års erfaring med samarbeid mellom veterinærer og fiskehelsebiologer nå kan være over», skriver Wenche M. Kjæmpenes, førsteamanuensis i statsvitenskap ved Norges Arktiske Universitet, i en [kronikk](#) 14. desember 2018.

Veterinærforeningen er [opptatt av den prinsipielle tilnærmingen](#) til hvem som skal ha forskrivningsrett, og ønsker velkommen tiltak på europeisk nivå som reduserer antibiotikabruk: *«I Norge har vi redusert antibiotikabruken med 99 prosent. Så lenge vi fortsetter det gode samarbeidet mellom veterinærer og fiskehelsebiologer vil denne endringen derfor få liten praktisk betydning for det gode arbeidet som utføres på merdkanten»,* uttalte Torill Moseng, president i Den norske Veterinærforening, i november 2018.

Ruth Grung (Ap) stilte skriftlig spørsmål til helseminister Bent Høie [1. november](#) og [20. november](#) 2018 om fiskehelsebiologers forskrivningsrett, og hva regjeringen vil gjøre for å sikre denne retten etter at forslaget er vedtatt i EU. Høie svarer at fiskehelsebiologers forskrivningsrett hele tiden har ligget fast i Norges innspill til EU-institusjonene. Ifølge Høie var fiskehelsebiologers forskrivningsrett ivaretatt i Europaparlamentets forhandlingsmandat, og i Kommisjonens opprinnelige forslag, men dette ble endret under trilogforhandlinger mellom Kommissjonen, Parlamentet og Rådet. Diskusjonene i forhandlingene har i stor grad handlet om antibiotikaresistens, og særlig ønsket om å redusere bruk av antibiotika til dyr: *«EU har ønsket tiltak mot antibiotikaresistens som skal gjelde på tvers av unionen med minimalt av unntak for nasjonale forhold for på den måten å nå mål i handlingsplanen mot antibiotikaresistens».* Høie skriver at de berørte departementene nå gjennomgår regelverket for å se hva som vil være rettstilstanden knyttet til dyrehelsepersonells rett til å forskrive antibiotika: *«Mitt mål gjennom prosessen for å innta forordningen om veterinære legemidler i EØS-avtalen er å ivareta fiskehelsebiologens rettigheter».*

Ruth Grung har i ettertid også tatt saken opp i Europautvalget og bedt regjeringen om siste status i saken. Utvalgsleder har som følge bedt regjeringen gi en kort orientering på møtet nå 8. mai.

Andre aktuelle EØS-saker på helseområdet

[I regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU i 2019](#) omtales to saker under overskriften «Helse»: oppfølgingen av EUs handlingsplan mot antibiotikaresistens og EUs dyrehelselov, samt en evaluering av Norges deltakelse i EUs medisinske korps. Vi omtaler disse sakene kort nedenfor.

[Sist gang Helse- og omsorgsministeren møtte i Europautvalget var i februar 2015.](#) Den gangen var hovedtemaene: Helseberedskap, antibiotikaresistens, regelverket for legemidler til dyr, samt en ESA-sak om privatimport av alkohol. De tre første temaene er fortsatt relevante, og omtales i denne informasjonspakken. ESA-saken om alkoholimport er lukket.

I tillegg orienterte ministeren i 2015 kort om status for GMO-regelverket, tobakksdirektivet, matinformasjonsforordningen og regelverket for ny mat. De to siste sakene er tatt inn i EØS-avtalen og gjennomført i Norge. Tobakksdirektivet er ikke tatt inn i EØS-avtalen (noe som skyldes forsinkelser på EU-siden), men det er vedtatt endringer i tobakkskadeloven for å gjennomføre direktivet i Norge. Noen av lovendringene trer først i kraft når direktivet tas inn i EØS-avtalen, blant annet nye regler for e-sigaretter. Siden det fortsatt er uavklart når GMO-regelverket blir tatt inn i EØS-avtalen, omtales denne saken kort nedenfor. I tillegg omtaler vi også en GMO-sak som står høyt på dagsorden både i EU og i Norge: genredigering.

Oppfølging av EUs handlingsplan mot antibiotikaresistens og EUs dyrehelselov
[EUs handlingsplan for tiltak mot antimikrobiell resistens](#) hos mennesker og dyr ble lagt fram i juni 2017. Det ble samtidig også lagt fram retningslinjer for hensiktsmessig bruk av antimikrobielle stoffer til mennesker. Norge har hatt en pådriverrolle overfor EU, og handlingsplanene ble lansert av EU-kommissær Vytenis Andriukaitis under et besøk i Norge.

Handlingsplanen har tre hovedmål: å gjøre EU til beste region, å styrke forskning, utvikling og innovasjon, og å være med å forme den globale agendaen. Den skal følges opp med nytt regelverk, blant annet utfyllende regelverk til dyrehelseforordningen og forordning om veterinære legemidler og medisinfôr. I handlingsplanen oppfordres det til at landene lager nasjonale handlingsplaner, gjerne med bistand fra EU.

[Det europeiske smittevernbyrået \(ECDC\) presenterte i januar i år en rapport hvor de vurderer det norske arbeidet](#) med å implementere den nasjonale strategien mot antibiotikaresistens. Norge har fortsatt et av de laveste nivåene av antibiotikaresistens i Europa. ECDC framhever Norges arbeid med å redusere antibiotikabruken i matproduksjonen som et forbilde for andre land i Europa. Imidlertid peker ECDC på at innsatsen for et bedre smittevern må bedres raskt. Grunnen er at visse former for aggressive, resistente tarmbakterier er en global trussel som sprer seg raskt i europeiske land. Dette er også en trussel mot Norge, hvor det allerede har vært flere utbrudd av enkelte slike resistente tarmbakterier i norske sykehus.

[EU vedtok en ny dyrehelselov i 2016](#) (dyrehelseforordningen). Den omfatter regler for å begrense spredning av smittsomme sykdommer hos produksjonsdyr, kjæledyr og ville dyr. Viktige prinsipper er risikobasert forebyggende arbeid, overvåking og beredskap. Europakommisjonen har vedtatt utfyllende regelverk på en rekke områder. Norske myndigheter ønsker å se forordningen og det utfyllende regelverket i sammenheng for å vurdere mulige tilpasninger. Forordningen er ikke tatt inn i EØS-avtalen. Fristen for gjennomføring av forordningen er april 2021.

Dyrehelseforordningen omfatter også fisk, og vil ifølge regjeringen, [ha stor betydning for utviklingen av norsk akvakulturnæring](#). EU har nylig vedtatt det utfyllende regelverket for hvilke [arter som utgjør en vesentlig trussel](#) for spredning av visse smittsomme sykdommer. Infeksiøs lakseanemi (ILA), som er en viktig fiskesykdom for Norge, har blitt plassert i kategori C (sykdommer som skal bekjempes på frivillig basis). Mattilsynet har varslet at de vil [utarbeide en bekjempelsesplan for ILA](#), som skal godkjennes av EU før april 2021. «*ILA er en sykdom vi lever med i Norge, men som blir sett på som en pest ute*», skriver Mattilsynet, og viser til at den skaper utfordringer for eksporten, blant annet til Kina.

Den siste uken har det vært medieoppslag om en annen endring knyttet til EUs dyrehelseforskrift som kan få negative konsekvenser for Norge. [Ifølge Nrk åpnes det fra 2021 for at bikuber kan fraktes rundt i Europa](#), for at birøktere skal kunne flytte bier fra der de hører hjemme til steder hvor det blomstrer. Dette omtales som vandrebirøkt, og er ikke tillatt i dag. Mattilsynet ønsker ikke å åpne for vandrebirøkt, men har ikke fått gjennomslag i EUs ekspertgruppe. Til Nrk sier fagdirektør i Mattilsynet, Kristina Landsverk, at «*Grunnen til at vi ikke ønsker vandrebirøkt er at vi har ein betre biehelse enn dei fleste andre EU-land. Kjem du sørover på kontinentet har dei problem med fleire sjukdommar enn oss*».

Mattilsynet vil vurdere om det er mulig å få et unntak fra EU-reglene, eller om de kan avgrense omfanget. [Sigbjørn Gjelsvik \(Sp\) stilte 3. mai et skriftlig spørsmål](#) til landbruks- og matministeren.

Helseberedskap: Norges deltakelse i EUs medisinske korps

Etter ebolahåndteringen i 2014-2015 ba Europakommisjonen Norge om å bidra med Emergency Medical Teams (EMT) som en del av kapasiteten i EUs ordning for sivil beredskap. De medisinske korpsene er EUs bidrag til Verdens helseorganisasjon. Norge skal ha tre team, som kan rykke ut senest 48 timer etter varslings fra FN eller EU. Selv om teamene i utgangpunktet skal settes inn i utlandet, kan de også mobiliseres ved katastrofer i Norge.

Det første norske EMT-temaet ble godkjent av EU og FN i februar 2018. Teamet er det første i verden som også er utstyrt for å kunne operere i kalde og arktiske klima. Arbeidet med å evaluere innsatsen starter i januar 2019. Den endelige evalueringsrapporten presenteres i juni 2019.

GMO-regelverket fra 2003/2004

[Regelverk om godkjenning, sporbarhet og merking av genmodifiserte organismer](#) er ikke tatt inn i EØS-avtalen. Det er den lengst utestående av alle EØS-relevante rettsakter. De GMO-rettsaktene som er en del av «pakken» ble vedtatt i EU i 2003 og 2004. I EUs konklusjoner om status for samarbeidet med Norge og de andre EØS EFTA-landene fra desember 2018, framheves GMO-reglene [blant de utestående rettsaktene EU mener det er viktigst å få på plass](#) (sammen med tredje energimarkedspakke, offshoredirektivet, postdirektivet, og hvitvasking-lovgivningen).

På møtet i Europautvalget i februar 2015 viste Bent Høie til at GMO-regelverket var i prosess for innlemmelse i EØS-avtalen, og at «*Vi forutsetter tilpasningstekster som sikrer at norske myndigheter kan avgjøre om genmodifisert produkt skal være godkjent i Norge, og at vi kan ta hensyn til norsk lovgivning utover helse- og miljørisiko*».

Norge ønsker en tilsvarende tilpasningstekst som den vi fikk gjennomslag for da [utsettingsdirektivet](#) ble implementert i Norge i 2010. Det innebærer at vi kan fatte avvikende beslutninger fra EU, begrunnet i etikk, samfunnsnytte og bærekraft. Et utkast til tilpasningstekst diskuteres mellom Norge, Island og Liechtenstein. Det er ingen bevegelse i saken, og det er ikke ventet nye skritt den nærmeste tiden.

Genredigering (CRISPR)

[I EU og Norge foregår det for tiden viktige diskusjoner om nye former for genteknologi](#), omtalt som genredigering. Denne metoden gjør det mulig å gjøre målrettede endringer i DNA-et til alle levende organismer. CRISPR er den mest kjente metoden. EU-domstolen slo i 2018 fast at planter, dyr og mikroorganismer som endres ved nye former for genteknologi skal reguleres gjennom [EUs utsettingsdirektiv](#). Avgjørelsen har skapt debatt, og Europakommisjonen vurderer for tiden konsekvensene av dommen og en mulig endring av regelverket. Utsettingsdirektivet er tatt inn i EØS-avtalen.

[Det er delte meninger blant norske aktører](#). Mens blant andre miljøorganisasjonene støtter EU-domstolens vurdering, mener bioteknologiindustrien og produsenter innen land- og havbruk at det ikke er en prinsipiell forskjell på genredigering og konvensjonell mutagenese.

[Bioteknologirådet sendte 4. desember i fjor et forslag om endring av genteknologiloven til klima- og miljøministeren](#). Bioteknologirådets flertall ønsker en oppmyking av reglene. De foreslår at det er den genetiske endringen og produktets egenskaper som skal avgjøre om det er tilstrekkelig med meldeplikt eller om det er behov for en grundig vurdering og godkjenning. Dette står i motsetning til dagens EU-regler som har en teknologibasert tilnærming.

[I slutten av april i år sendte Bioteknologirådet forslaget til EU](#). Rådet ber om at EU-regelverket mykes opp, og spør om hvilket handlingsrom Norge har: «*Bioteknologirådet anmoder derfor EU om å klargjøre hvilke muligheter som finnes for å differensiere godkjenningsregimet for GMO. Dette handlingsrommet vil også være avgjørende for hvilke endringer norske myndigheter kan gjøre i den norske genteknologiloven fordi Norge er bundet til EUs GMO-regelverk gjennom*

EØS-avtalen. Hvis det ikke er handlingsrom for å implementere rådets forslag, anmoder rådet kommisjonen om å ta initiativ til å revidere reguleringene».

[Det danske Etiske Råd kom 29. april med en anbefaling som har skapt oppmerksomhet](#), siden den snur på saken: et stort flertall mener det vil være uetisk å ikke ta genmodifiserte planter i bruk dersom de kan løse vesentlige samfunnsproblemer, for eksempel klimautfordringer.

Utenriksminister Eriksen Søreide vil redegjøre for:

Brexit

EUs stats- og regjeringssjefer ga på et toppmøte i Brussel 10. april Storbritannia forlenget brexit-frist til 31. oktober, men åpnet for at landet kan forlate EU så snart skilsmisseavtalen eventuelt er godkjent. Forlengelsen betyr at Storbritannia må forberede seg på å delta i valget til Europaparlamentet i mai.

Det britiske parlamentet har så langt avvist den fremforhandlede skilsmisseavtalen med EU tre ganger, i såkalte meningsfulle avstemninger («*meaningful votes*»): 15. januar (med et flertall mot på 230), 12. mars (med et flertall mot på 149 mot) og 29. mars (med et flertall mot på 58). Før avstemningen 12. mars hadde statsminister May blitt enig med EU om [«et juridisk bindende tillegg» til skilsmisseavtalen med EU](#). Formålet var å unngå at den såkalte «backstop»-løsningen i skilsmisseavtalen, som er ment å hindre en ny fysisk grense mellom Irland og Nord-Irland, skulle kunne tvinge Storbritannia inn en permanent tollunion med EU. Enigheten med EU bidro allikevel ikke til at parlamentet støttet skilsmisseavtalen. For avstemningen 29. mars la regjeringen kun frem skilsmisseavtalen til votering, ikke den politiske erklæringen om det fremtidige forholdet til EU. Sistnevnte hadde blitt lagt fram til votering sammen med skilsmisseavtalen 31. januar og 12. mars. Grunnen til endringen 29. mars var at parlamentspresidenten ikke godtok en ny avstemning over akkurat samme forslag som tidligere. I tillegg lovte statsminister May før voteringen 29. mars at hun skulle trekke seg dersom skilsmisseavtalen ble godkjent. Dette bidro heller ikke til at parlamentet snudde eller godkjente avtalen.

Som en følge av parlamentets nei til avtalen 12. mars, stemte parlamentet 13. mars *mot* at Storbritannia skulle forlate EU den 29. mars (den opprinnelige exit-datoen) uten en avtale, og 14. mars *for* at Storbritannia skulle be om en utsettelse av forhandlingsperioden med EU (artikkel 50-prosessen) for en kort periode. Regjeringen ba så EU om en utsettelse frem til 30. juni, men fikk i et møte med EUs ledere 21. mars kun innvilget en utvidelse frem til 22. mai, med forbehold om at skilsmisseavtalen var godkjent innen 12. april. Tanken var da at Storbritannia *ikke* skulle ta del i europaparlamentsvalget 23. mai. Da det ble urealistisk at denne tidsfristen ville følges, ba statsminister May 5. april igjen EUs ledere om en forlengelse frem til slutten av juni, men fikk da innvilget en fleksibel utvidelse («*flexention*») til slutten oktober, men med mulighet til å forlate EU skulle skilsmisseavtalen være godkjent før det. Den siste forlengelsen innebærer at Storbritannia nå må forberede seg på deltakelse i europaparlamentsvalget 23. mai.

Det store spørsmålet forblir allikevel hva det faktisk er eller kan være flertall *for* i det britiske parlamentet. [EUs sjefsforhandler Michel Barnier har vært tydelig på at britene må komme tilbake med en tydelig henvisning til hva parlamentet faktisk er for](#), ikke bare *imot*. President Macron i Frankrike har uttalt at «*We don't need more time: what we need most of all is a decision*». EU har så langt kategorisk avvist enhver gjenåpning av selve skilsmisseavtalen, men vært åpne for visse presiseringer rundt «backstop»-løsningen, for eksempel i den politiske erklæringen om det fremtidige forholdet (slik de også gikk med på før avstemningen i det britiske parlamentet 12. mars). Å gjenåpne forhandlinger om selve skilsmisseavtalen for EU vil [kreve at Storbritannia faktisk flytter noen av sine røde linjer](#) (altså forhandler med et justert mandat). Kommisjonspresident Jean Claude Juncker skal ha sagt at [prisen for å forhandle videre på «backstop»-spørsmålet er en permanent tollunion](#) (altså å flytte en klar rød linje for britene).

For å prøve å finne ut av hva det nettopp er *for*, foretok det britiske parlamentet såkalte «*indicative votes*» i to omganger, 27. mars og 1. april. Dette var relevant sett fra et norsk ståsted siden to av forslagene inkluderte EFTA-medlemskap og den såkalte «*Norway+*» eller «*Common Market 2.0*»-modellen (tilknytning både til EUs tollunion og det indre marked gjennom EFTA og EØS). I første omgang ble det også stemt over et forslag om å være tilknyttet EUs tollunion, over Labours forslag om tollunion og tett tilknytning til det indre marked, over «*non deal*», og over en ny folkeavstemning. Antall forslag i den andre omgangen ble redusert fra syv til fire. Ingen av forslagene fikk flertall i parlamentet, men forslaget om tollunion ble kun nedstemt med seks stemmer i første omgang og med tre stemmer i andre. «*Norway +*» eller «*Common Market 2.0*» ble nedstemt med 94 stemmer 27. mars, og med 21 stemmer 1. april.

Resultatet av de to avstemningene var som følger ([kilde wikipedia](#)):

27. mars

Motion	Proposer	Ayes	Noes	Abs.	Majority
No Deal	John Baron	160	400	74	240
"Common Market 2.0"	Nick Boles	189	283	162	94
EFTA membership	George Eustice	64	377	193	313
Customs union	Kenneth Clarke	265	271	98	6
Labour alternative	Jeremy Corbyn	237	307	90	70
Revocation to avoid No Deal	Joanna Cherry	184	293	157	109
Referendum on the Withdrawal Agreement	Margaret Beckett	268	295	71	27
"Managed No Deal"	Marcus Fysh	139	422	73	283

1. april

Motion	Proposer	Ayes	Noes	Abs.	Majority
with a "Customs Union"	Kenneth Clarke	273	276	85	3
with "Common Market 2.0"	Nick Boles	261	282	91	21
hold a "Confirmatory Public Vote"	Peter Kyle and Phil Wilson	280	292	62	12
"Revocation of Article 50 to avoid No Deal"	Joanna Cherry	191	292	151	101

Veien videre i London

Spørsmålet er nå hva veien videre vil være i London. Regjeringen inviterte etter den siste avstemningen om skilsmisseavtalen (29. mars) Labour til samtaler for å prøve å finne en løsning som kan få flertall i parlamentet. Ideen, dersom samtalene fører frem, vil være å foreslå endringer til den politiske erklæringen om det *fremtidige* forholdet til EU og så legge disse endringene frem for votering sammen med den opprinnelige skilsmisseavtalen.

For Labour står en tilknytning til EUs tollunion sentralt og de har sagt at de ikke går med på noen avtale med regjeringen før dette kravet er innfridd. Lenge så det ut til at [samtalene sto helt stille](#), og det ble også spekulert i om det faktisk ville være i Labours interesse å «redde» regjeringen ut av brexit-floken. Mer nylig skal Labour allikevel ha hevdet [en viss fremdrift i samtalene](#). Etter det svært dårlige kommunevalget for det konservative partiet 2. mai uttalte også helseministeren til Theresa May at [regjeringen muligens vil være villig til å inngå et kompromiss](#) med Labour med hensyn til en post-brexit tollunionsløsning med EU. Både det konservative partiet og Labour er allikevel delt i synet på de pågående samtalene. I regjeringen skal det være splittelse over om man

skal godta [en tollunion eller ikke](#). I Labour skal det være splittelse over om en eventuell endelig avtale bør legges ut til en [ny folkeavstemning eller ikke](#).

Spørsmålet blir hva som skjer dersom regjeringen og Labour ikke blir enige. Regjeringen har da sagt at parlamentet igjen må på banen og stemme over ulike alternativer. Vil det i så tilfelle være eller bli flertall for noen av alternativene det allerede ble stemt over 27. mars og 1. april? Og hvis parlamentet ikke greier å enes om veien videre, vil da nyvalg være eneste vei videre? Og skulle ikke parlamentet greie å enes om noe før 23. mai, vil Storbritannia måtte delta i europaparlamentsvalget (hvor partiene allerede mobiliserer). [Les mer om europaparlamentsvalget her](#).

EU-forberedelser for et «non deal»-scenario

EU og EUs medlemsland har de siste månedene trappet opp sine forberedelser for et «non deal»-scenario. Europakommisjonen foreslo i desember 2018 en beredskapsplan med lovgivning og tiltak i sektorer som vil være spesielt utsatte ved et «non deal»-scenario, som finansielle tjenester, luftfart, og toll. Mye av dette vil være EØS-relevant og vil derfor få betydning for Norge og de andre EØS EFTA-landene.

23. januar kom Europakommisjonen med ytterligere [to nye beredskapsforslag for «non deal»](#), denne gang på fiskeriområdet. Det ene har som formål å gjøre det mulig for EU-fiskere å få kompensasjon for midlertidig opphør av aktiviteter grunnet brexit. Det andre foreslår å gi britiske båter adgang til EUs farvann ut året 2019 så lenge den samme rettigheten er blitt gitt EU-båter.

Hva betyr alt dette for Norge?

Ved en ordnet brexit

Norge har gjennom [EØS EFTA inngått en egen skilsmisseavtale med Storbritannia](#) (i desember 2018) som gjenspeiler skilsmisseavtalen mellom EU og Storbritannia på de områder som er relevante for EØS-avtalen, med spesielt fokus på borgeres rettigheter. Avtalen er riktignok avhengig av at skilsmisseavtalen mellom EU og Storbritannia faktisk blir godkjent for å tre i kraft.

Det viktigste for norske aktører (næringsliv, studenter, arbeidstakere...) er nok at en ordnet brexit vil innebære en **overgangsordning** også for EØS EFTA-landene. Det vil bety at de i denne perioden (ut 2020) vil ha samme rettigheter i og markedsadgang til Storbritannia som i dag. Overgangsperioden er *ikke* en del av selve skilsmisseavtalen mellom EØS EFTA-landene og Storbritannia, men regjeringen har sagt både til EU og Storbritannia at overgangsperioden også kan gjelde samtlige avtaler Norge har med EU. Dette har krevd et folkerettslig instrument og egen lovgivning for å sikre at Storbritannia også i Norge behandles som om de er medlem av EU i overgangsperioden, jf. [Innst. 196 S \(2018-2019\)](#) som ble vedtatt av Stortinget 14. mars 2019.

Overgangsordningen, dersom den inntreffer, vil sikre forutsigbarhet og vil gi regjeringen tid til å forhandle **en fremtidig bilateral handelsavtale** med Storbritannia. Regjeringen presenterte allerede i november 2016 en [handelspolitisk analyse](#) med forventninger til en slik avtale. Regjeringen mener den må gi minst like god markedsadgang til Storbritannia som EØS-avtalen, og helst bedre på fisk («*Det er i Norges interesse å opprettholde tollfrihet for industrivarer og forbedre markedsadgang for sjømat som ikke har tollfrihet i dag*»). I tillegg til tollspørsmål og markedsadgang vil det også være viktig for norsk næringsliv og andre aktører at Storbritannia i fremtiden også vil følge regler og standarder i det indre marked knyttet til handel. For sjømatnæringen og landbrukssektoren for eksempel vil det være viktig å ha en veterinæravtale med Storbritannia tilsvarende den Norge har med EU gjennom EØS i dag. Dette vil sikre at handelen med fisk og landbruksvarer mellom Norge og Storbritannia vil fortsette på en effektiv måte. Brexit-debatten i Storbritannia handler ofte om tollunion vs. indre marked. Norge står til sammenligning *utenfor* EUs tollunion, men *er med i* EUs indre marked. Skulle britene i fremtiden velge å kun være tilknyttet EUs tollunion, men ikke være en del av EUs indre marked, vil dagens

tollregime vedvare. Mange varer vil allikevel måtte sjekkes på grensen for produkt og matsikkerhet osv. dersom britene skulle velge sitt eget regel- og standardregime.

Spørsmålet blir også hva Storbritannia evt. vil kreve i gjengjeld dersom Norge ber om bedre markedsadgang for fisk enn i dag? Vil for eksempel Storbritannia da kreve bedre markedsadgang for britiske landbruksprodukter?

I et intervju med NTB 15. juni 2018 sa statsminister Erna Solberg at hun helst vil [kopiere EUs fremtidige handelsavtale med Storbritannia](#): «Det vil være det mest effektive og rasjonelle for oss». Oppfatningen på norsk side skal være at det er fullstendig urealistisk å tro at Norge skal kunne rykke fra feltet og forhandle fram noe helt annet og bedre med britene enn det EU og Storbritannia blir enige om. Tanken skal derfor være at Norge skal prøve å knytte seg tettest mulig opp til den handelsavtalen EU og Storbritannia inngår.

Ved «non deal» brexit

Skulle skilsmisseavtalen mellom EU og Storbritannia ikke bli godkjent, vil også EØS EFTA-landenes skilsmisseavtale med Storbritannia falle. Overgangsperioden vil da heller ikke inntre. På de siste europautvalgsmøtene har utenriksministeren derfor redegjort for regjeringens beredskapsarbeid for et «non deal»-scenario. Dette innebærer både egne nasjonale tiltak og EU-tiltak av EØS-relevans (som dermed må innlemmes i EØS-avtalen).

Regjeringen har også inngått konkrete «non deal»-avtaler med Storbritannia. Disse vil bare tre i kraft dersom Storbritannia går ut av EU og EØS uten en skilsmisseavtale. En «non deal»-avtale om borgeres rettigheter er allerede inngått med Storbritannia og vedtatt av Stortinget, jf. [Innst. 183 S \(2018-2019\)](#) som ble vedtatt 14. mars.

Viktig for norsk næringsliv er også den nylig inngåtte «non deal»-avtalen mellom Norge, Island og Storbritannia om handel med varer. Den omfatter også handel med fisk. Sammen med avtalen er det også inngått en erklæring om fremtidig tilnærming til opprinnelsesregler og en brevveksling om tekniske reguleringer (TBT) og sanitære og phytosanitære reguleringer (SPS). Sjømatrådet virker svært fornøyd med avtalen og har uttalt: «Avtalen innebærer at alle etablerte tollpreferanser, inkludert nulltoll for industrivarer videreføres. Tollfrie kvoter for handel med sjømat og landbruksprodukter videreføres, slik at handelen sånn som den er i dag ikke skal forstyrres. Avtalen omfatter ikke samarbeid om tekniske reguleringer (TBT) eller sanitære og phytosanitære reguleringer (SPS), men Storbritannia har erklært at de vil akseptere import av varer fra virksomheter i Norge og Island som er godkjent for eksport til EU for en tidsavgrenset periode. Disse områdene vil på et senere tidspunkt bli gjenstand for mer detaljerte forhandlinger om en varig avtale.»

Dette er avtaler som vil sikre videreføring av dagens regime dersom Storbritannia går ut av EU og EØS uten en skilsmisseavtale. Det vil allikevel være viktig for Norge å forhandle en mer langsiktig og omfattende handelsavtale med Storbritannia.

På grunn av områdets kompleksitet sa utenriksministeren på møtet i Europautvalget 31. januar at det ikke har vært aktuelt å inkludere handel med tjenester i beredskapsarbeidet. For tjenester vil Norges respektive WTO-forpliktelser i tjenesteavtalen GATS være rammen i tilfelle en «no deal».

Unntaket er transportområdet, hvor det er drøftet bilaterale avtaler med britene for luftfart, vei og maritim transport. På luftfart har Norge oppnådd enighet med britene om en avtaletekst. Den ble parafert mandag 21. januar 2018. Forholdene ligger dermed til rette for at flyene mellom Norge og Storbritannia kommer til å fortsette å gå som i dag, uansett utfall – om det blir «deal» eller «no deal».

Norge og Storbritannia har også blitt enige om en [politiske erklæringer om videreføring av vilkårene for maritim transportvirksomhet](#) ved «non deal». Den omfatter blant annet anløp og adgang til havnetjenester, adgang til å drive transport i innenriksfart og mannskapsbytte. Norge og Storbritannia vil også arbeide for å få på plass et varig avtaleverk som omfatter markedsadgang for maritim transport etter at Storbritannia har gått ut av EU.

Dersom Storbritannia mot formodning skulle søke EØS- og EFTA-medlemskap?

Både den britiske regjeringen og flertallet i det britiske parlamentet er imot britisk EFTA-medlemskap. Skulle Storbritannia likevel søke medlemskap i EFTA, vil det være EFTA-konvensjonen som bestemmer samhandelen med de andre EFTA-landene. EFTA-konvensjonen går lenger enn EØS-avtalen på ett område, nemlig handel med fisk. Her åpner EFTA-konvensjonen for full liberalisering internt mellom EFTA-landene. Dersom Storbritannia skulle bli med i EFTA, ville markedsadgangen for norsk sjømat til Storbritannia dermed forbedres. Samtidig vil Storbritannia i sine forhandlinger om tiltredelse til EFTA kunne forhandle om konsesjoner for markedsadgang for landbruksvarer.

På de fleste andre områder vil EFTA-konvensjonen tilsvare regelverket i EØS. Dette gjelder bl.a. for fri bevegelse av personer. For blant annet tjenester, bevegelse av kapital og etableringsregler er reglene mindre omfattende enn i EØS.

Noen i Storbritannia har tatt til orde for medlemskap både i EUs tollunion og i EØS gjennom EFTA (den såkalte «Norway+»- eller «Common Market 2.0»-modellen). Det kan være utfordrende. Vil Storbritannia kunne tiltre eksisterende EFTA-avtaler eller forhandle nye handelsavtaler sammen med de andre EFTA-landene dersom landet fremdeles er forpliktet av EUs eksterne tollregime? EFTA er en mellomstatlig organisasjon hvor alle medlemmene har sin egen selvstendige handelspolitikk, men ser seg tjent med å bruke EFTA som en felles plattform for handelsforhandlinger utenfor EU/EØS. Storbritannia vil ikke komme til bords med samme selvstendighet i handelspolitikken dersom de er tilknyttet EUs handelsregime gjennom en tollunion.

For mer informasjon om brexit se også [tidligere informasjonspakker til Europautvalget](#).

Ny ledelse i EUs institusjoner

Etter valet til Europaparlamentet i mai skal det veljast ny parlamentspresident, ny kommisjonspresident og eit nytt kommisjonsskollegium. I tillegg skal det også veljast ny leiar av det europeiske råd og ny sjef for den europeiske sentralbanken. Etter planen skal prosessen vere avslutta innan 1. desember:

Månad	Veke	Hending
Mai	21	Val til Europaparlamentet 23. – 26. mai.
Mai og juni	22 - 25	Etablering av politiske grupper i Europaparlamentet Konsultasjonar mellom Rådet og gruppene i EP om ny kommisjonspresident. Avgjerd om fordeling av kontor i EP, komitar og posisjonar.
Juni	26	Generalsekretæren i EP må informerast om kva politiske grupper som er etablert.
Juli	27	Val av kommisjonspresident, visepresidentar og kvestorar. Bestemme storleiken på komiteane og gruppene må utpeike medlemmar til komiteane.
Juli	28	Politiske gruppemøte. Val av komitéleiarar.
Juli	29	Val av kommisjonspresident.
Juli	30	Konstituering av komitear (val av leiararar og nestleiarar).
August	31 - 35	Sommarferie i Europaparlamentet.

September	36	Konstituering av komitear fortset.
September og oktober	37 - 41	Høyring av nominerte kommisjonærer i dei respektive ansvarlege komiteane i Europaparlament. Komiteane skal ta stilling til om ikkje-vedtekne rettsakter skal vidareførast eller ikkje.
Oktober	42	Evaluering av kommisjonskandidatane i dei politiske gruppene.
Oktober	43	Val av kommisjon i EP (simpelt fleirtal).
November		Den nye kommisjonen tiltrer (etter planen 1. november). Ny sentralbanksjef tiltrer (etter planen 1. november).
Desember		Ny president i Det europeisk råd tiltrer (etter planen 1. desember).

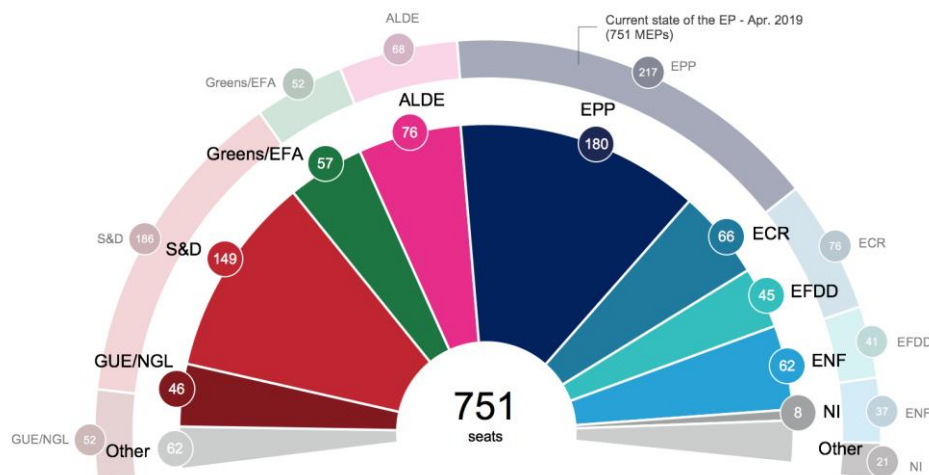
Valet til Europaparlamentet

Det er val til Europaparlamentet 23. – 25. mai. Sidan brexit ser ut til å bli utsett vil det vere val i 28 land som skal velje tilsaman 751 representantar (like mange som i denne perioden). Mandatperioden er frå 2019-2024. Når og om brexit skjer, vil dei 73 britiske representantane trekke seg frå Europaparlamentet. Det er da lagt opp til at 27 av dei plassane som da blir ledige skal erstattast av nye representantar frå 14 av medlemslanda. Desse landa får frå 5 til 1 ekstra sete. Resten av setene skal stå tomme. Etter brexit vil det dermed vere 705 representantar i Europaparlamentet.

[Valet til Europaparlamentet skjer etter nasjonale system.](#) Valet føregår på ulike datoar innanfor perioden 23. – 25. mai i ulike land, men flest har val 26. mai. I fem land er det obligatorisk å røyste. Minstealderen for å stille som kandidat varierer mellom 25 år i Italia og Hellas og ned til 18 år i dei fleste av landa. Ein del land har ei sperregrense på mellom 5 og 1,8 prosent, medan det ikkje er sperregrense i 13 av landa. Mange land har nasjonale lister, men i ein del land er delt i valkrinsar. Valdeltakinga ved førre val var berre 42,3 prosent, men varierte svært mykje mellom ulike land. Den var så lav som 13 prosent i Slovakia og nesten 90 prosent i Belgia (eit av landa der det er obligatorisk å røyste).

Europaparlamentet har laga fleire [prognoser for mandatfordelinga](#) basert på nasjonale meningsmålingar. Europaparlamentet har teke utgangspunkt i at nasjonale parti vil vidareføre samarbeidet med den gruppa dei nå er medlemmar av. Det er usikkert om dette vil gjelde for alle parti og det er også nye parti i fleire land som ikkje er del av eit samarbeid på europeisk nivå. Ikkje minst gjeld dette det franske regjeringspartiet La République En Marche. Det er nå 8 partigrupper i Parlamentet. Størst er sentrum høgre-gruppa (EPP, 217 MEP i dag) følgt av sentrum venstre (S&D, 186), den konservative gruppa (ECR, 75), den liberale gruppa (ALDE, 69), Dei grøne (52), ytre venstre (GUE/NGL, 52) og to ytre høgre-grupper (EFDD, 41, og ENF, 37).

Prognosen som vart publisert 19. april viser denne mandatfordelinga for kommande periode:

Det er sjølvsagt uvisse om tala, men alle prognoser spår at dei to største gruppene (EPP og S&D) uansett vil miste sitt fleirtal i EP. Dei fleste spår også at dei tre partia til høgre for EPP samla vil auke i storleik. Det har vore ein del kontakt mellom nasjonale parti om å danne ei ny og større ytre høgre-gruppe. Ulike syn på tilhøvet til Russland og spørsmålet om obligatorisk fordeling av asylsøkarar er døme på saker som skil ein del av parti frå kvarandre. Det er derfor uklart om det vil bli mogleg å danne ei stor ytre høgre-gruppe. Uansett kan dynamikken i parlamentet bli endra ved at fleire grupper må samarbeide for at det skal bli eit fleirtal.

Ei gruppe i Europaparlamentet må ha minst 25 medlemmer frå 7 land. Ei partigruppe skal gjennom sin aktivitet mellom anna fremje dei grunnleggjande måla og verdiane til EU. Det er eit krav om at nasjonale parti som inngår i ei gruppe skal ha same politiske tilhøyring. Ei godkjent europeisk gruppe får tilgang til økonomisk støtte. Samstundes blir verv og taletid fordelt med utgangspunkt i den relative storleiken på gruppene i Europaparlamentet.

Gruppene i Europaparlamentet omfattar ofte nokså ulike nasjonale parti. I denne perioden har ikkje minst gruppa Europeisk fridom og direktemokrati (EFDD) fått merksemd i diskusjonar om kva som er eit politisk parti. Gruppa består mellom anna av medlemmer både frå det britiske sjølvstendepartiet (UKIP) og den italienske femstjernesrørsla. Gruppa stemmer sjeldan samla og har visstnok ikkje felles gruppemøter. Kritiske røyster har hevda gruppa berre er danna for å kunne nyte godt av partistøtta. Med fleirtall frå EPP, S&D og ALDE [vedtok Europaparlamentet](#) i januar ei endring til forretningsorden gjer at 50 innbyggjarar nå kan krevje ei vurdering av om eit parti oppfyller dei nødvendige krava. Med utgangspunkt i denne vurderinga kan eit fleirtall i Europaparlamentet vedta at ei gruppe ikkje oppfyller krava til kva som er ei gruppe.

Europaparlamentet møtes til si fyrste plenumssamling 1. – 4. juli. Etter planen skal det da veljast ny parlamentspresident etter Antonio Tajani. Parlamentspresidenten bli vald for ein periode på to og eit halvt år. Spekulasjonane om kven kan komme til å ta over omfattar mellom anna Mairead McGuinness (EPP, Irland) som i dag er ein av visepresidentane i Parlamentet.

To veker seinare i juli møtes Parlamentet på nytt for å velje kommisjonspresident etter Jean-Claude Juncker. Kommisjonspresidenten blir vald for ein periode på fem år. Dersom Storbritannia stadig er medlem av EU på dette tidspunktet, vil britiske MEP delta i avrøystingane om desse verva og også påverke den relative storleiken til dei ulike gruppene. Det vil igjen påverke fordelinga av verv som t.d. visepresidentar og komitéleiarar og –nestleiarar i det nye Parlamentet.

Europeiske toppkandidatar – vervet som kommisjonspresident

Etter valet er det ikkje berre ny parlamentspresident og kommisjonspresident som skal veljast. Det skal også veljast ny president i Det europeisk råd etter Donald Tusk og ny høgrerepresentant for utanrikssaker etter Federica Mogherini. I tillegg skal det også veljast ny president i Den europeiske sentralbanken etter Mario Draghi.

Etter parlamentspresidenten er det kommisjonspresidenten som skal veljast fyrst. Det følgjer av artikkel 17 i traktaten om den europeiske union at Det europeisk rådet med kvalifisert fleirtal skal nominere ein kandidat til stillinga som kommisjonspresident. Det europeisk råd skal ta omsyn til resultatet av valet til Europaparlamentet når det nominerer ein kandidat. Europaparlamentet kan deretter godkjenne eller forkaste den nominerte kandidaten med simpelt fleirtal.

Det var med utgangspunkt i artikkel 17 at Europaparlamentet ved førre val innførte eit system med europeiske toppkandidatar. Europaparlamentet meinte at kommisjonspresidenten burde ha stilt som kandidat til europaparlamentsvalet. Det førde til at Jean-Claude Juncker som var toppkandidat til EPP (som vart den største gruppa etter valet), vart nominert og vald som kommisjonspresident. Også i år har [dei fleste gruppene nominert toppkandidatar](#):

Partigruppe	Toppkandidat
EPP	<i>Manfred Weber</i> , Tyskland (nåverande gruppeleiar for EPP i EP)
S&D	<i>Frans Timmermans</i> , Nederland (nåverande visepresident i Kommisjonen)
ECR	<i>Jan Zahradil</i> , Tsjekkia (MEP)
ALDE	ALDE har vald å lansere ei europeisk lag for valet med 7 medlemmer: 1. <i>Margrethe Vestager</i>, Danmark (nåverande konkurransekommissær) 2. <i>Nicola Beer</i>, Tyskland (medlem av den tyske Bundestag) 3. <i>Emma Bonino</i>, Italia (medlem av det italienske senatet og tidlegare italiensk kommissær) 4. <i>Violeta Bulc</i>, Slovenia (nåverande transportkommissær) 5. <i>Katalin Cseh</i>, Ungarn (grunnleggjar og tidlegare leiar for <i>Momentum Mozgalom</i> partiet i Ungarn) 6. <i>Luis Garicano</i>, Spania (visepresident i ALDE) 7. <i>Guy Verhofstadt</i>, Belgia (MEP og gruppeleiar for ALDE i EP)
Dei grøne	Gruppa har to toppkandidatar: 1. <i>Ska Keller</i>, Tyskland (MEP og ein av to nåverande gruppeleiarar for partiet i EP) 2. <i>Bas Eickhout</i>, Nederland (MEP)
GUE/NGL	Gruppa har to toppkandidatar: 1. <i>Nico Cué</i>, Belgia (sentral i vallonsk og internasjonal fagrørle) 2. <i>Vilota Tomič</i>, Slovenia (medlem av det slovenske parlamentet)
EFDD og ENF	Desse to gruppene har ikkje nominert toppkandidatar

Det er lagt opp til fleire debatter med toppkandidatane. Det vart lagt merke til at [Weber ikkje deltok på den fyrste debatten i Maastricht 29. april](#). Fire av kandidatane deltok på [ein debatt i Firenze 2. mai](#). Det er ein ny debatt i Europaparlamentet 15. mai.

Det er ikkje alle som er like tilfredse med ordninga med toppkandidatar som ein del meiner gjev Europaparlamentet urimeleg mykje makt. Det er derfor ein del speulasjonar om den kommande kommisjonspresidenten vil bli ein annan enn ein av toppkandidatane. ECRs eigen toppkandidat Zahradil sa i april at Det europeiske rådet har rett til å nominere ein kommisjonspresident som ikkje har vore toppkandidat. Også ALDE blir oppfatta som lunken til prosessen. På den andre sida har t.d. Angela Merkel og hennar etterfølger som partileiar, Annagret Kramp-Karrenbauer, gitt full støtte til partifellen Manfred Weber.

I Brussel er det delte oppfatningar om Weber vil ende opp som kommisjonspresident. Dette heng både saman med motstand mot systemet med toppkandidatar og også at Europaparlamentet er venta å bli meir splitta. Medan EPP og S&D tidlegare har kunne fordele toppjobbane mellom seg, vil det etter alt å dømme bli nødvendige med ein større koalisjon for å få på plass ei semje i år. Per i dag har EPP tre verv (Kommisjonen, Parlamentet og Rådet) og S&D har høgrerepresentanten for utanrikssaker og gruppa hadde også parlamentspresidenten den fyrste halvdel av perioden. Det er mange omsyn som må tas når dei ulike verva skal fordelast. I tillegg til parti, må det også tas omsyn til kjønn og helst fordeling mellom ulike type land i EU. Samstundes er den geografiske fordelinga nokså skeiv per i dag sidan Italia har tre viktige verv (parlamentspresident, høgrerepresentant for utanrikssaker og sentralbanksjef).

Det blir spekulert på om t.d. Michel Barnier (EPP, Frankrike) kan vere aktuell som ein kompromisskandidat til vervet som kommisjonspresident. Ein del meiner det er på tide med ei kvinne som leiar for kommisjonen og peiker på Margrethe Vestager (ALDE, Danmark). Det vil uansett bli mange sonderingar før alt fell på plass. Agence Europe skreiv 27. april at kommisjonspresident Juncker vurderer eit ekstraordinært toppmøte etter valet for å analysere resultatet og førebu utnemningane av personar til toppjobbane i Brussel.

Nytt kommisjonskollegium og andre toppjobbar

Kvart av EUs medlemsland har ein kommissær i Europakommisjonen. Når kommisjonspresidenten er vald, startar arbeidet med å nominere kandidatar frå dei andre landa. Dersom Storbritannia stadig er medlem av EU må det etter alt å dømme også nominerast ein ny britisk kommissær. Det er dei respektive regjeringane som nominerer kandidatar til Kommisjonen. Som regel er det ei blanding mellom nåverande kommissærar og nye ansikt som blir med i Kommisjonen. Nokre gonger vel eit land å nominere ein sittande kommissær sjølv om vedkommande ikkje kjem frå regjeringspartiet (-partia) dersom det fører til at landet kan få ein meir sentral posisjon i kollegiet. I tillegg til å fordele porteføljar til eigna personar skal også kjønn og andre omsyn leggjast til grunn.

Europaparlamentet gjennomfører høyringar av dei nominerte kandidatane. Den eller dei komiteane i Europaparlamentet som har ansvar for politikkområda kandidaten skal vere kommissær for, gjennomfører høyringane. I tillegg til å svare på spørsmål knytt til porteføljen må kandidaten også gje fråsegner om personlege synspunkt og økonomiske bindingar. Etter kvar høyring kjem den eller dei aktuelle komiteane med ei vurdering av om kandidaten er eigna. Både i 2014 og 2009 var det kandidatar som vart funne ueigna av ulike årsakar. Parlamentet skal til sist røyste over Kommisjonen som kollegium, men vil i desse tilfelle gje melding om at dersom den ueigna kandidaten ikkje blir erstatta (eller får eit anna ansvarsområde), vil ikkje kollegiet bli godkjent. Etter planen skal høyringane skje i september og oktober og ny Kommisjon tiltre 1. november. Det politiske landskapet i Europa kan gjere det vanskelegare å komme fram til eit sett med kandidatar som alle kan akseptere. Regjeringane i land som Italia, Polen, Romania og Ungarn kan tenkjast å nominere kandidatar som av ulike grunner kan vere vanskeleg å godta for eit fleirtal i Parlamentet. Litt avhengig av valresultatet kan prosessen med å utnemne ny Kommisjon dermed ta lengre tid enn vanleg.

EUs høgrerepresentant for utanrikssaker er medlem av Europakommisjonen, men har altså vervet som leiar av utanrikstenesta (EEAS) i tillegg. Vedkommande vil tiltre samstundes som resten av kollegiet. Som resten av kommisjonskollegiet har høgrerepresentanten ein mandatperiode på fem år.

Mandatperioden til den nåverande sentralbanksjefen går også ut ved utgangen av oktober og ny sentralbanksjef skal dermed også tiltre 1. november. Mandatperioden er åtte år. Det europeiske råd vel sentralbanksjefen med kvalifisert fleirtal, men dei 19 eurolanda bestemmer i praksis dette. Finske Olli Rehn blir nemnd som ein aktuell kandidat til dette vervet.

Mandatperioden for presidenten i Det europeiske råd går ut 30. november. Ny rådspresident blir vald for to og eit halvt år, men begge to tidlegare presidentane er blitt attvald for nye to og eit halvt år. Nåverande rådspresident Donald Tusk har dermed sitte i fem år. Det europeiske rådet vel rådspresidenten.

Toppmøtet i Sibiu – strategisk agenda for EU

EUs stats- og regjeringssjefar møtes til [uformelt toppmøte i Sibiu i Romania 9. mai](#). I utgangspunktet skulle møtet stake ut vegen vidare for EU etter brexit. Sidan Storbritannia stadig er med i EU, vil ikkje møtet få den same funksjonen. Uansett er det ikkje venta at den britiske statsministeren vil delta. Det er lagt opp til at leiarane skal bruke møtet til å drøfte nokre konkrete tema inkludert EU som global aktør, sikkerheits- og justispolitikk og energi- og klimapolitikk. [Financial Times](#) viser til at dette mellom anna vil omfatte kontroversielle tema som asylpolitikk og framtidig utviding av EU. Det er lagt opp til å vedta ei kort fråsegn på toppmøtet. [Utkastet til fråsegn](#) viser til at leiarane er samde om eit ansvar for å gjere unionen sterkare og bidra til ei betre framtid. Dette skal skje gjennom 10 plikter som dei tek på seg. Dette omfattar mellom anna å stå saman om å finne felles løysingar, verne om europeisk levestandard, demokrati og rettsstat og sikre

vilkåra til framtidige generasjonar. EU skal også vere ein ansvarleg global leiar. Det er lagt opp til at EU-leiarane skal vedta meir konkrete prioriteringar på det ordinære toppmøtet i juni.

I forkant at toppmøtet la Kommisjonen 30. april fram ei melding med tilrådingar for [den strategiske dagsorden for EU for 2019-2024](#). Meldinga inneheld også ei oppsummering av dei 20 viktigaste resultatane i nåverande periode og ti viktige saker som ikkje er avslutta. Den utgåande Kommisjonen tek til orde for at EU framover bør rette innsatsen mot fem dimensjonar:

- Eit beskyttande Europa
- Eit konkurransedyktig Europa
- Eit rettferdig Europa
- Eit berekraftig Europa
- Eit Europa som har påverknad

Oversikta over [viktige resultat i nåverande periode](#) omfattar mellom anna fondet for strategiske investeringar, at Hellas fortsatt er i euroen, Paris-avtalen, handelsavtalene med Japan og Canada, forbodet mot eingongsplast, vern av yttergrensene og det nye regelverket for personvern. Også reform av utstasjoneringdirektivet, det europeiske arbeidsmarknadsbyrået og styrka samarbeid på forsvarsområdet blir trekt fram.

[Lista over ti saker](#) det er viktig å avslutte omfattar EUs langtidsbudsjett, reform av asylsystemet, skattereglar for ein moderne økonomi, sikring av Schengen-område, felles europeisk innskotsgaranti og reform av sosial trygdekoordinering.

Indre grensekontroll

[Norge varslet Europakommisjonen 12. april](#) om at man vil videreføre den indre grensekontrollen på fergeanløpene fra Danmark, Sverige og Tyskland. I [brevet fra Justis- og beredskapsdepartementet](#) begrunnes det norske vedtaket med økt terrortrussel, særlig fra ekstreme islamistiske grupper. Mange fremmedkrigere vil slippe ut fra fengsler i Europa i 2019, og tidligere erfaringer viser at terrorister vil benytte seg av de åpne Schengen-grensene, står det i brevet. Den ulovlige migrasjonen til Norge er lav. Likevel er Norge bekymret for den økte bruken av falske eller forfalskede dokumenter blant migranter i Europa.

[Også Sverige, Danmark, Tyskland, Frankrike og Østerrike](#) har gitt beskjed til EU om den samme type forlengelse. Begrunnelsene fra [Sverige](#) og [Danmark](#) er lik den norske, og videreføringen vil gjelde i seks måneder.

Hovedregelen i Schengen-regelverket er at man skal kunne passere de indre grensene uten personkontroll. Det er likevel en mulighet til midlertidig å gjeninnføre nasjonal grensekontroll når det foreligger en alvorlig trussel mot den offentlige orden eller den indre sikkerheten. Norge innførte indre grensekontroll i november 2015, knyttet til migrasjonsbølgen. Siden november 2017 har dette vært en nasjonal beslutning i henhold til artiklene 25 og 27 i [grenseforordningen](#), med grunnlag i terrortrusler.

I dag er innføringen av grensekontroll en rett som medlemslandene har. Kommisjonen kan uttale seg om tiltaket er nødvendig og forholdsmessig, men kan ikke si nei til et slikt vedtak bestemt av medlemslandene.

[I september 2017 foreslo Kommisjonen å endre grenseforordningen](#). Kommisjonen ønsker blant annet å sikre at indre grensekontroll forblir et unntak – en siste utvei – som bare blir brukt dersom det er nødvendig og forholdsmessig. Det foreslås at en forlengelse ut over ett år ikke lenger skal være en nasjonal beslutning, men at den skal vedtas av Rådet, med utgangspunkt i en anbefaling fra Kommisjonen.

Trilogforhandlinger mellom Rådet, Parlamentet og Kommisjonen om de foreslåtte endringene i grenseforordningen startet i januar i år, men det har ikke vært mulig å komme fram til et kompromiss. Det er endringene knyttet til krav om vedtak i Rådet som er hovedgrunnen til at man ikke ble enige. Rådet står fast på at forlengelse ut over ett år fortsatt skal være en nasjonal beslutning.

[Europaparlamentet vedtok sin posisjon i plenum 4. april i år](#). Plenumsvedtaket åpner for at forhandlingene kan fortsette etter valget, med basis i den vedtatte posisjonen, dersom det nye Parlamentet ønsker det. Parlamentet går på flere områder lenger enn Kommisjonen. Blant annet går de inn for at indre grensekontroll i utgangspunktet kan innføres i kun to måneder, og at forlengelsen maksimalt kan være ett år. Rådet skal godta en forlengelse allerede etter seks måneder.

I forbindelse med vedtaket gjentok saksordfører Tanja Fajon (S&D, Slovenia) sin [kritikk av de seks Schengen-landene \(inkludert Norge\)](#) som flere ganger har forlenget den indre grensekontrollen: «*These prolongations are not justified and there is no evidence to prove they are. Over the last few years, national governments have pushed the limits of the current rules, extending controls for political purposes rather than out of necessity*».

Forrige uke la Kommisjonen fram anbefalinger for [den strategiske dagsorden for EU for 2019-2024](#). Meldingen inneholder også en liste over ti viktige saker som ikke er avsluttet. Endringen av reglene om å innføre grensekontroll inngår i denne listen. Kommisjonen skriver: «*Despite the scale of the challenges linked to migration and security, the Schengen area of free movement of persons has been preserved. However, today several states still maintain temporary internal border controls, putting into question the proper functioning of the Schengen area in the long term, as well as its benefits for Europe's citizens and economy*».

Rettsakter

Neste møte i EØS-komiteen i Brussel finner sted samme dag som Europautvalget, onsdag 8. mai 2019. Utenriksdepartementet har oversendt en liste med rettsakter som EØS-komiteen vil kunne fatte beslutning om den dagen. Listen omfatter to rettsakter som krever Stortingets samtykke. Disse to er beskrevet i mer detalj i oversikten fra Utenriksdepartementet. Vi velger her heller å kommentere to av rettsaktene som ikke krever samtykke og som ikke er kommentert av departementet: om solidaritetskorpsset og om havneforordningen.

Vi minner også om at representanten Sigbjørn Gjelsvik (Sp) på møtet i Europautvalget 31. januar uttrykte ønske om at Utenriksdepartementet, utover lenkene de allerede oversender til de ulike EØS-notatene, under hvert enkelt direktiv og hver enkelt forordning også inkluderer kommenterte vurderinger. På den måten må man ikke klikke seg inn i EØS-notatet, men kan lese vurderingen i listen som oversendes Europautvalget, og heller lenke seg til EØS-notatet for mer informasjon om ønskelig. Utenriksministeren sa det for så vidt var mulig å gjøre det, men at det da ville bli en relativt kort omtale, slik at dokumentet ikke blir helt uhåndterlig.

Solidaritetskorpsset

[Forordning 2018/1475 om et europeisk solidaritetskorps](#) skal tas inn i EØS-avtalen på førstkommende møte i EØS-komiteen. [Regjeringen varslet i januar i år at Norge ikke ønsker å delta](#). Island ønsker å delta, mens Liechtenstein vurderer deltakelse. Forordningen tas inn i protokoll 31 som dekker samarbeid utenfor de fire friheter, og som innebærer frivillighet fra avtalepartene.

«*Det er mange gode tiltak for barn og unge som vi kunne ønske vi kunne gjennomføre. European Solidarity Corps er eit flott initiativ og program. Noreg har gode røynsler med å delta i liknande aktivitetar i over tjue år. Prislappen på dette tiltaket blei dessverre så høg at regjeringa ikkje*

kunne prioritere European Solidarity Corps framfor andre viktige tiltak for barn og ungdom», sier barne- og likestillingsminister Linda Hofstad Helleland i pressemeldingen 22. januar.

[Det europeiske solidaritetskorpset \(ESC\)](#) tar over etter Den europeiske voluntørtjenesten (EVC) og skal gjelde fra 2019. Norge har deltatt i voluntørtjenesten i over 20 år. Fra 2014 har den vært en del av Erasmus+. Formålet med det nye solidaritetskorpset er å tilrettelegge for at ungdom kan delta i en rekke solidaritetsaktiviteter, enten som frivillig, lærling eller utplassert på en arbeidsplass. Til forskjell fra den tidligere voluntørtjenesten kan man nå også delta i aktiviteter i eget land. Aktivitetene kan sees som en mulighet for unge som ønsker et alternativ til vanlig skolegang.

I pressemeldingen fra Barne- og likestillingsdepartementet vises det til at prisen for norsk deltakelse vil være ca. 30 millioner kroner i året. Det er langt høyere enn for deltakelse i voluntørtjenesten.

Da [forslaget ble lagt fram av Europakommisjonen i 2017](#), var deltakelse i solidaritetskorpset begrenset til EUs medlemsland. Norske myndigheter har, både i høringen i forkant av forslaget og under EUs behandling av forslaget, jobbet for at også EØS EFTA-landene skulle kunne delta. I en [EØS/EFTA-kommentar i 2017](#) vises det til at solidaritetskorpset klart faller inn under EØS-avtalens protokoll 31 om samarbeid innenfor de fire friheter.

Da lovgrunnlaget for det nye solidaritetskorpset ble vedtatt høsten 2018, [var artikkel 11, om deltakerland, endret slik at også EØS EFTA-landene kan delta](#). Deltakelsen gjelder de delene som omfatter frivillig arbeid, solidaritetsprosjekter og nettverksaktiviteter. Disse vil utgjøre ca. 90 prosent av budsjettet. De resterende 10 prosentene, som EØS EFTA-landene ikke kan delta i, er knyttet til arbeid og praksis.

Havneforordningen

[Havneforordningen](#) (Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2017/352 av 15. februar 2017 om et rammeverk for ytelse av havnetjenester og felles regler om finansiell gjennomsiktighet for havner) ble formelt vedtatt av Europaparlamentet og Rådet i februar 2017. Regjeringen viser til at hovedtrekkene i forordningen følger av gjeldende norsk rett. Forordningen kan derfor implementeres i forskrift, ifølge regjeringen. Det tas ikke forbehold om Stortingets samtykke når den tas inn i EØS-avtalen på førstkommende møte i EØS-komiteen.

Forordningen setter rammer for å kunne selge havnetjenester i det indre markedet og felles regler om finansiell gjennomsiktighet for havner. Forordningen gjelder havner knyttet til det europeiske nettverket for transport, *TEN-T*. Det skilles mellom havner som inngår i «*kjernenettverket*» og havner som inngår i det «*omfattende nettverket*» i TEN-T. Hver enkelt medlemsstat kan selv vedta om forordningen også skal gjelde andre havner eller eventuelt unnta havner i det omfattende nettverket. Forordningen setter krav til noen spesifikke havnetjenester: bunkring, godshåndtering, fortøyning, passasjertjenester, mottaksfasiliteter for avfall, los og buksering/slep.

Havner kan sette minimumskrav til bl.a. kvalifikasjoner, finansiell situasjon, utstyr, miljøkrav og arbeidsforhold som leverandører av havnetjenester må oppfylle. Havner kan sette tak på antall leverandører, bl.a. pga. plassmangel. Havner kan selv utføre havnetjenester, men må sikre at valg av leverandører er åpne, ikke-diskriminerende og transparente og at interessekonflikter unngås.

Alle offentlige midler til havner må fremkomme av regnskapene. Dette kan bl.a. være tilskudd til *public service*-forpliktelser (som døgnåpen drift, lik pris til alle, ivareta sikkerhet, miljø etc.). Forordningen berører ikke arbeidsrettslige regler og havnearbeidermonopolet. Forordningen definerer rammer for fastsetting av vederlag for bruk av tjenester og infrastruktur. Forordningen setter også rammer for nasjonale klagemekanismer og sanksjoner.

Ifølge regjeringens EØS-notat fra 2017 følger forordningen i stor grad prinsipper i norsk rett. Forordningen vil føre til økt administrasjon for havnene. Forordningen gjelder kun TEN-T havnene, dersom det ikke nasjonalt vedtas noe annet.

Kystverket gjennomførte høring av forordningen i perioden 25.10-06.12.2018 på oppdrag fra Samferdselsdepartementet. Dette skjedde etter at EØS-notatet sist ble oppdatert (2017) og høringen er derfor ikke kommentert i notatet. Kystverket foreslo at forordningen ble gjort gjeldende i norsk rett fra mars 2019. [Norske Havner og KS Bedrift Havn](#) foreslo at gjennomføring i norsk rett ble utsatt med minimum et halvt år, for å sikre god implementering. Norske Havner og KS Bedrift Havn mener implementeringen av forordningen i norsk rett må bidra til å styrke sjøtransportens konkurransekraft.

Norske Havner og KS Bedrift Havn mener forordningen bare bør omfatte TEN-T havner, og at det gjøres en ny vurdering av hvilke norske havner som bør omfattes før forordningen trer i kraft i Norge. Per i dag inngår Oslo og Narvik i kjernenettverket av havner i TEN-T. I tillegg inngår Moss, Tønsberg, Larvik, Grenland, Kristiansand, Stavanger, Karmsund, Bergen, Molde, Kristiansund, Trondheim, Hammerfest, Mo i Rana og Kirkenes i det omfattende nettverket av havner i TEN-T.

Kystverket mener etaten selv bør være klageinstans for relevante artikler i forordningen, mens Norske Havner og KS Bedrift Havn mener domstolene bør være klageinstans. Kystverket mener de har kompetanse til å fatte vedtak i klagesaker og at terskelen for å sende klage ikke bør være stor. Norske Havner og KS Bedrift Havn viser til at for lav terskel, kan medføre at tilsyn og domstol blir overbelastet av unødvendige klager. Norske Havner og KS Bedrift Havn mener også at det er viktig at klageinstans ikke kommer i en dobbeltrolle hvor det kan stilles spørsmål om habilitet.

I [tildelingsbrevet til Kystverket for 2019](#), viser Samferdselsdepartementet til at forordningen skal implementeres i norsk rett våren 2019 og at Kystverket må sette av ressurser til å veilede havner og brukere og en eventuell rolle som klageinstans.

I [Prop. 86 L \(2018-2019\) Lov om havner og farvann](#) foreslår Regjeringen å tydeliggjøre hjemlene for å implementere havneforordningen i norsk rett gjennom forskrift. Transport- og kommunikasjonskomiteen har bedt om skriftlige innspill til saken med frist 9. mai.